Dnro 52/010/2022

5.4.2022

Eduskunnan tarkastusvaliokunta 5.4.2022 / Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluiden vaikuttavuus

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (myöhemmin Kela) asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa eduskunnan tarkastusvaliokunnan tutkimuksesta 1/2022 (Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelurakenne, rahavirrat sekä seurannan haasteet) sekä siinä esitetyistä suosituksista. Kela on antanut tutkimuksesta asiantuntijalausunnon sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (liite 1). Tässä lausunnossa painotetaan tarkastusvaliokunnan pyynnön perusteella etenkin pitkän toimeentulotukiasiakkuuden syitä ja suosituksia nuorten sosiaaliturvan kehittämistarpeiksi.

Yleistä

Tutkimuksessa on paljon arvokasta tietoa nuorten syrjäytymisen ehkäisystä. Nuorten syrjäytymisellä on vakavia vaikutuksia sekä nuorten, heidän perheiden ja yhteiskunnan näkökulmasta. Vaikka tietoa on yhä enemmän, niin edelleen kokonaiskuva on puutteellinen ja vaikuttavista tukitoimenpiteistä tietoa on aivan liian vähän. Haasteena on mm. se, että syrjäytyminen ei ole yksittäinen hetki tai tapahtuma jossain ikävaiheessa. Syrjäytyminen on polku, jossa lapsen tai nuoren voimavarat yhdessä perheen ja yhteiskunnan tuen kanssa eivät riitä syrjäytymisen ehkäisyyn.

Tutkimuksen suositukset

Suosituksista on tarkemmin sosiaali- ja terveysvaliokunnalle toimitetussa lausunnossa. Seuraavassa tiivistetysti keskeisiä näkemyksiä.

Rahavirtoja tulisi seurata kattavasti vertailukelpoisen ja luotettavan tiedon perusteella. Tutkimuksessa on vain osa rahavirroista. Kokonaisuuden kannalta nuorten syrjäytymisen ehkäisystä paljon kattavampi kuva olisi saatu, jos tarkastelussa olisi ollut mukana valtionosuudet terveydenhuoltoon ja sosiaalipalveluihin sekä Kelan etuudet ja palvelut. Syrjäytymisen ehkäisyssä tärkeää on sekä taloudellinen tuki että palvelut. Köyhyys ja talouden epävarmuus ovat osa syrjäytymistä.

Käytettyjen tietojen perusteella näyttää siltä, että 16-29-vuotiaille ei olisi tukia ja palveluita juurikaan (vrt. tarkastusraportin kuvio 2). Todellisuudessa nuorista 93 % sai Kelan etuuksia tai palve-

luita. Vaikka mukaan ei laskettaisi sairaanhoidon korvauksia, niin silti 75 % nuorista sai jotain Kelan etuutta tai palvelua. Nuorten syrjäytymisriskin tunnistamista, syrjäytymistä ehkäiseviä palveluita ja asiakasyhteistyötä tapahtuu tälläkin hetkellä merkittävästi osana Kelan etuus- ja palvelutoimintaa. Liitteestä 2 näkyvät tarkemmin Kelan tuet nuorille sekä Kelan maksaman perustoimeentulotuen pitkäaikaisuus lapsilla ja nuorilla 2017-2021. Tutkimuksen suositus valtakunnallisesta palveluluokittelusta on tärkeä. Ilman luotettavaa tietoja resurssien tehokas kohdentaminen ei onnistu.

Kela kannattaa toimintatapaa, jossa hyvinvointialue ja kunnat sitoutuisivat yhteisiin asiakastavoitteisiin ja suunnittelisivat sekä toteuttaisivat palvelut yhdessä. Kelan näkemyksenä on, että tällaisessa hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyömallissa tulisi kuitenkin huomioida alusta alkaen myös muiden nuorten kanssa toimivien tahojen tehtävät, jotta vältyttäisiin siilomaiselta toiminnalta, päällekkäisyyksiltä ja väliinputoamisilta.

Yhä kattavammin palveluille tulisi asettaa tavoitteet ja mittarit. Monialaisen asiakasyhteistyön tärkeys nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä on hyvin tunnistettu. Myös tälle yhteistyölle tulisi asettaa tavoitteet, sitä tulisi mitata ja vaikuttavuutta seurata. Esimerkiksi Kelan etuudet ja palvelut nuorille (sisältäen mm. ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen sekä kuntoutuspsykoterapian) olisi hyödyllistä ottaa huomioon syrjäytymisen ehkäisyn kokonaissuunnittelussa. Laajemmasta yhteistyöstä esimerkkinä Kela haluaa nostaa esiin työllistymistä edistävän monialaisen tuen (myöhemmin MOTU) lakiehdotuksen, jota parhaillaan valmistellaan ja jonka on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2024 aikana. MOTUn tarkoituksena on mm. lakisääteistää nykyinen sopimusperusteinen Ohjaamo-toiminta. Lisäksi MOTUn tarkoituksena on mahdollistaa monialainen työllistymisen tuki sitä tarvitsevalle nuorelle. MOTUssa on läsnä useiden toimijoiden verkosto (mukaan lukien Kela), jonka avulla nuorten palvelutarpeiden arviointi ja palvelujen järjestäminen on tarkoituksenmukaista, nuoren tilannetta edistävää sekä päällekkäisyyksiä poistavaa. Hyvinvointialueiden ja kuntien väliseen monialaisen työn kehittämiseen tulisi kytkeä mm. MOTU tiiviinä osana, jolloin nuorille tarjottavat palvelut olisivat laajemmin edustettuina mm. Kelan palveluiden osalta.

Monialainen yhteistyö edellyttää tavoitteiden, suunnitelmien ja resurssien lisäksi yhteistyöhön kannustavaa lainsäädäntöä, yhteistyöprosesseja ja välineitä. Käytännössä on paljon epäselvyyttä siitä, milloin ja minkä tasoista asiakasyhteistyötä voi tai tulee tehdä, mitä tietoja saa käsitellä ilman suostumusta ja mitä erilaisilla suostumuksilla sekä mitä tietoja asiakasyhteistyöstä voidaan kirjata. Lisäksi sujuvan asiakasyhteistyön näkökulmasta suuri puute on kansallisen tietoturvallisen asiakasyhteistyövälineen puute. Välineen (tietoturvallinen Skype, Teams tai vastaava) tulisi olla sekä asiakkaiden että kaikkien organisaatioiden yhteisessä käytössä tietoturvallisesti.

Tarkastusraportin suositusten mukaan asiakastason suunnitelmien yhteensovittamisessa keskeistä on se, että nuoren kanssa yhdessä laaditaan sellainen tavoite- ja toteutussuunnitelma, johon hän on valmis sitoutumaan. Kelan toimeenpanon ja tutkimuksen kautta saatu tieto tukee asiakkaan sitoutumisen tärkeyttä suunnitelman onnistumismahdollisuuksien kannalta. Kela pitää

hyvänä myös sitä, että osalle asiakkaista nimettäisiin vastuuhenkilö. On hyvä huomata, että vain pieni osa asiakkaista lopulta tarvitsee vastuuhenkilöä, mutta resurssien varaaminen tähän työhön on tärkeää syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Syrjäytymisen ehkäisyssä aivan olennaista olisi tunnistaa syrjäytymisvaarassa olevat ajoissa. Tässä työssä eri toimijoiden kannattaisi hyödyntää nykyistä paljon enemmän mm. data-analytiikkaa ja ennustemalleja. Näin asiakkaalle voitaisiin tarjota palveluja oikea-aikaisemmin.

Raportin suosituksissa on, että asiointipolusta riippuen nuori voi saada vastuutyöntekijän jo ensimmäisellä yhteydenotolla tai viimeistään sitten, kun palvelutarpeet on kartoitettu ja arvioitu huolellisesti. Vastuuhenkilön nimeämisen kannalta olennaista tulisi olla asiakkaan tarve ja hyöty vastuuhenkilön tuesta. Asiakkaan tarpeiden tulisi määrittää pitkälle myös se mistä organisaatiosta vastuuhenkilö tulee eli vastuuhenkilön osaamisen ja tehtävien tulisi auttaa mahdollisimman hyvin asiakasta. Nuoren luottamus ja sitoutuminen on tärkeä osa tukea ja siksi vastuuhenkilöä ei tulisi määritellä liian tiukasti organisaatiolähtöisesti. Organisaatiosta riippumatta ammattihenkilön tulisi voida joustavasti tukea asiakasta saamaan hänelle kuuluvat etuudet ja palvelut ja ammattihenkilön osaamiseen tulisi kuulua saattaen vaihtaminen, kuten raportin suosituksissa hyvin todetaan.

Kelan näkemyksen mukaan säännöllisen toimeentulon turvaaminen ja tarpeenmukaiset palvelut ovat molemmat erittäin tärkeitä nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Nuorille tarjottavissa palveluissa ja ohjauksessa tulisi ennen kaikkea keskittyä siihen, että nuori ymmärtää mikä merkitys hänelle tarjottavilla palveluilla on hänen opiskelujensa ja työllistymisensä edistämisessä. Tämä ymmärrys on perusta nuoren palveluihin motivoitumiselle ja sitoutumiselle.

Keskeiseksi tulisi nostaa nuoren hyvinvointiin, opiskelu –ja työkykyyn liittyvät ja tukevat palvelut. Nuorelle tulisi kirkastaa, miten hänen ammatillista polkuaan voitaisiin yhdessä rakentaa eri tuki- ja kuntoutuspalvelujen avulla. Tämän ymmärryksen kasvattamisessa, on nuoren vastuuhenkilöllä merkittävä rooli. Kelan näkemyksen mukaan Kela ja esimerkiksi nuoren valitsema kuntoutuksen palveluntuottaja voisivat toimia nuoren vastuuhenkilönä esimerkiksi tilanteessa, jossa nuori on ohjautunut Kelan järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen. Nuoren palvelutarpeiden muuttuessa, tulisi myös nuoren vastuutaho muuttaa saumattomasti ja siten, että nuori tietää, kuka vastaa milloinkin hänen tilanteestaan. Huomioitava on, että vastuuhenkilön roolissa toimiminen edellyttää riittävän laajoja tietoja ja ennen kaikkea osaamista lähteä tukemaan ja ohjaamaan nuorta oikea-aikaisesti häntä tukeviin palveluihin. Sujuva asiakasyhteistyö edellyttää lainsäädännössä turvattuja tietojensaantioikeuksia nuorten kanssa toimiville tahoille.

Tutkimuksessa on nostettu esiin, että yhteistyö ei toimi optimaalisesti hallinnonalojen siiloutumisen takia. Syrjäytymisen ongelmia ratkaistaan hallinnonaloittain palvelu ja hanke kerrallaan. Kelan kuntoutuksessa käytäntönä on vakiinnuttaa pysyviksi valtakunnallisiksi palveluiksi vaikutta-

vimmat ja asiakastarpeisiin parhaiten vastaavat kuntoutuspalvelut. Valtakunnalliset pysyvät palvelut on sekä asiakkaiden että kumppanien helpompi tunnistaa ja samalla ne luovat valtakunnallista yhdenvertaisuutta ja vaikuttavuutta.

Toimeentulotuki

Tarkastusvaliokunta kiinnittää huomiota pitkäaikaiseen toimeentulotukiasiakkuuteen; "Mitkä tekijät selittävät pitkään kestävää toimeentulotukiasiakkuutta ja miten ongelmaa voisi ehkäistä? Millaisia kehittämistarpeita näette sosiaaliturvassa nuorten syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta?"

Toimeentulotuen pitkittyminen on huolestuttavaa, sillä nuorilla pitkittynyt toimeentulotukiasiakkuus kertoo usein nuoren jääneen työn ja opiskelun ulkopuolelle. Syrjäytymisen yksi riski on vanhempien pitkäaikainen toimeentulotuen saanti. Liitteen 2 taulukossa on sekä lasten että nuorten toimeentulotuen saannin pitkäaikaisuus 2017-2021. Tällä viiden vuoden tarkastelujaksolla 12 % lapsista ja nuorista sai yli kaksi vuotta toimeentulotukea yhdenjaksoisesti. Alla olevasta taulukosta näkyy, että vuonna 2021 yhteensä 11 471 nuoren (16-29 vuotiaat) toimeentulotukiasiakkuus kesti yli kaksi vuotta. Kaikista vähintään 12 kuukautta toimeentulotukea saaneista työttömistä on lähtenyt Kelasta ilmoitus kuntien sosiaalihuoltoon.

Taulukko 1. Nuorten (16-29 vuotiaat) toimeentulotuen saajien toimeentulotuen kesto (2017-2021)

Ikä	Toimeentulotuen kesto peräkkäisinä kuukausina														
	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk	12 kk	13–24 kk	25– kk	Yhteensä
16	567	543	313	259	197	137	138	118	104	119	152	64	659	819	4 189
17	717	611	380	302	215	165	167	110	117	130	170	91	684	785	4 644
18	1 427	1 450	771	526	385	309	276	221	179	159	178	129	678	717	7 405
19	2 033	1 922	1 061	707	472	356	433	259	252	222	240	183	1 076	290	9 506
20	2 061	1 895	1 229	786	511	508	530	367	318	331	277	188	1 483	554	11 038
21	1 952	1 752	1 165	780	493	471	458	381	297	328	318	243	1 510	758	10 906
22	1 647	1 544	1 117	707	494	427	405	283	326	350	338	223	1 528	936	10 325
23	1 584	1 493	1 018	664	413	357	349	313	275	282	259	177	1 333	863	9 380
24	1 466	1 357	945	604	468	344	331	250	273	262	288	168	1 290	949	8 995
25	1 439	1 288	910	638	386	341	350	290	257	272	314	168	1 266	1 008	8 927
26	1 414	1 253	891	620	426	344	312	310	262	287	271	186	1 209	969	8 754
27	1 258	1 172	838	620	454	362	349	291	240	276	316	173	1 277	881	8 507
28	1 182	1 113	804	522	416	370	284	256	254	277	333	136	1 299	933	8 179
29	1 176	1 075	755	556	412	377	292	246	242	275	341	170	1 259	1 009	8 185
Yhteensä	19 923	18 468	12 197	8 291	5 742	4 868	4 674	3 695	3 396	3 570	3 795	2 299	16 551	11 471	**118 940**
Yli 2 vuotta toimeentulotukea yhdenjaksoisesti saaneiden osuus kaikista toimeentulotuen asiakkaista														10 %	

Tutkimustiedon mukaan toimeentulotuen saanti on tyypillisesti lyhytaikaista nuorilla ja pitkäkestoisempaa keski-ikäisillä (Parpo ja Moisio 2006). Vähän koulutetuilla nuorilla, varhain lapsuudenkodista muuttaneilla nuorilla, toimeentulotukea pitkään saaneiden lapsilla sekä nuorilla, jotka ovat yksinhuoltajia tai maahanmuuttajataustaisia, toimeentulotuen tarve on kuitenkin pitkäkestoisempaa kuin muilla nuorilla (Raittila ym. 2018; Ilmakunnas ja Moisio 2019).

Pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus nuorilla on seurausta etenkin opiskelupaikan puuttumisesta/työttömyydestä, joka yhdistyy
- ensisijaisten etuuksien puuttumiseen tai
- ensisijaisten etuuksien matalaan tasoon yhdistettynä korkeisiin asumiskustannuksiin

Ensisijaisten etuuksien puuttuminen nuorilla johtuu etenkin nuorten odotusajasta ja kielteisistä työvoimapoliittisista lausunnoista (Korpela ja Raittila 2020). Ensisijaisten etuuksien puuttumiseen voi vaikuttaa sekä palveluilla että lainsäädännöllä. Nuorten tukeminen mm. työnhaussa ja opiskelemaan pääsyssä vähentää sanktioiden määrää ja sitä kautta ilman ensisijaisia etuuksia olevien määrää. Lainsäädännöllä pystyttäisiin vaikuttamaan odotusaikaan ja toisaalta siihen millä kriteereillä oikeus työttömyysturvaan poistuu. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli todennäköisesti vaikuttaakin ilman ensisijaisia etuuksia olevien määrään sekä palvelujen että sanktioiden lieventymisen kautta, joten nuorten pitkäaikaisten toimeentulotukiasiakkuuksien tulisi vähentyä. Lisäksi nuorten varhaisen tuen palveluilla kuten Kelan Nuotti-valmennuksella on pystytty tukemaan nuorten siirtymistä ensisijaisille etuuksille ja siten vähentämään pitkäaikaisen toimeentulotuen tarvetta.

Etuuksien matala taso johtaa siihen, että toimeentulotuella paikataan ensisijaisia järjestelmiä. Jos ensisijaisen etuuden tai palvelun tarve on pitkäaikaista, niin luonnollisesti myös täydentävässä roolissa olevaa toimeentulotukea saadaan pitkään. Asumisen kustannukset ovat suuri yksittäinen syy toimeentulotuen tarpeeseen. Asumistukijärjestelmää (kysyntä- ja tarjontatuet) tulisi kokonaisuutena uudistaa siten, että viimesijaiseen tukeen tukeutuminen vähenisi. Tässä kokonaistarkastelussa olennaisessa roolissa on myös asuntomarkkinoiden toiminnan tarkastelu (yleisesti sekä erikseen juuri pienituloisten osalta). Miten toimeentulotuen saajat sijoittuvat ja pärjäävät avoimilla asuntomarkkinoilla? Lisäksi olisi tarpeen arvioida sitä, millä taholla jatkossa on kokonaisvastuu asuntotarjonnasta alueellisesti (kunnissa vuokra-asunnot ja asumisneuvonta, kotopalvelut, mutta hyvinvointialueilla sosiaalitoimi).

Eri asiakasryhmillä on erilaisia syitä pitkittyvälle tuen saamiselle, esim.:
- Eläkeläisillä syy on usein toistuvat ja suuret terveydenhuollon menot
- Velkaantuneisuus ja erilaiset elämänhallinnan haasteet näkyvät myös. Kun juurisyytä ei saada hoidettua, pitkittyy tuen saanti.
- Maahanmuuttajilla kotoutumispalveluiden vajaa vaikuttavuus sekä työhön tai opiskeluun kiinnittymisen haasteet näkyvät.

Pitkittyminen liittyy myös siihen, miten järjestelmiä rahoitetaan. Kun ihmiset ovat jo viimesijaisella tuella, on tuet pakko maksaa. Erityisesti palveluiden riittävä resurssointi (rahoitus), vaikuttaisi todennäköisesti positiivisesti toimeentulotuen käyttöön. Toinen rahoitukseen liittyvä huomio liittyy siihen, onko palveluista vastaavilla toimijoilla riittävä taloudellinen kannustin puuttua toimeentulotuen pitkäaikaiseen käyttöön tai tuen käyttöön nuorilla?

Nuorten osalta yhteistyötä etuuksien ja palveluiden välillä tulisi kehittää siten, että yhteistyö alkaa jo ennen toimeentulotuelle siirtymistä. Käytännössä tämä tarkoittaa mm. TYP –palveluiden sekä oppilaitosten tarjoamien palveluiden painottamista = resurssointia (jo mainittujen matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden lisäksi). Terveyspalveluiden (ml. työ- ja toimintakyvyn arviointi) saatavuuden tulisi olla nuorilla parempaa, erityisesti matalan kynnyksen mielenterveyden ongelmien osalta. Toimeentulotuelle tultaessa lähdetään usein nuoren kanssa jo takamatkalta liikkeelle.

Kelassa ns. takamatkalta liikkeelle lähtemistä nuorten kohdalla on pyritty tukemaan mm. ammatillisen kuntoutuksen lakimuutoksilla, joissa lääketieteellisiä kriteereitä on lievennetty ja hakemista joustavoitettu (v. 2014 ammatillisen kuntoutuksen lakimuutos ja v. 2019 lakimuutos nuoren ammatillisesta kuntoutuksesta). Mm. nuoren kuntoutusrahan saajamäärien kasvua on lisännyt vuoden 2014 ammatillisen kuntoutuksen lainmuutos, jonka myötä myöntöedellytyksiin lisättiin opiskelukyvyn heikkeneminen sekä kokonaistilanteen huomioiminen. Aiempiin vuosiin verrattuna nuoren kuntoutusrahalta siirrytään nykyään harvemmin työkyvyttömyyseläkkeelle, ks. https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/6129

Nuoren omien suunnitelmien ja yksilölliset tarpeet/tavoitteet huomioivia elementtejä on NUOTTI-valmennuksessa, jossa nuori saa itselleen henkilökohtaisen valmentajan (valmentaja tapaa nuorta ja tarvittaessa nuoren kanssa työskenteleviä ammattilaisia nuoren omassa arkiympäristössä). Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen (7a §, 16—29-vuotias nuori voi saada ammatillista kuntoutusta ilman sairaus- tai vammadiagnoosia joustavammalla hakemismenettelyllä) ja sen vaikutuksiin liittyvä tutkimus on Kelassa käynnissä osana Nuoret-hankekokonaisuutta. NUOTTI-valmennus on ollut kaikista käytetyin kuntoutuspalvelu: vuoden 2019 alusta vuoden 2022 helmikuun loppuun mennessä lähes 12 000 nuorta on saanut 7a § mukaisia kuntoutuspalveluja, valtaosa NUOTTI-valmennusta (ks. asiakaskokemuksista linkki ja liite 3). ”Saitte mun elämän takaisin raiteilleen” – Kokemuksia nuorten Nuotti-valmennuksesta” https://www.lastenkuntoutus.net/saatio/blogi/saitte_mun_elaman_takaisin_raiteilleen_-_kokemuksia_nuorten_nuotti-valmennuksesta.1151.news

Pitkään kestävien toimeentulotukiasiakkuuksien uusista ratkaisukeinoista on tulossa tutkimustuloksia. Aineisto koostuu nuoren ammatillisen kuntoutuksen aloittaneista ja seuranta-aika kattaa vuodet 2019-2021. Tutkimuksessa tarkastellaan mahdollisimman monipuolisesti kuntoutuksen aloittaneita nuoria ennen kuntoutuksen alkamista ja mitä nuorille tapahtuu kuntoutuksen aloittamisen jälkeen hyödyntäen Kelan rekisteritietoja. Nuoret ovat iältään 16-29 v. kuntoutuksen alkaessa ja toimeentulotuen saaminen on yleistä. Vaikka sairaus- tai vammadiagnoosia ei edellytetä, niin nuorilla näyttää olevan merkittävässä määrin taustalla sairausperusteisten etuuksien saamista nimenomaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella. Kuntoutuksen, valtaosin NUOTTI-valmennuksen, aloittamisesta kuuden kuukauden kuluttua (NUOTTI-valmennus sisältää enintään 20 x 60 minuutin tapaamista enintään 5 kk aikana) pelkästään toimeentulotukea saaneiden osuus on laskenut merkittävästi seurantajakson aikana. Alustavien tulosten perusteella näyttää siltä, että matalamman kynnyksen palveluilla, jossa huomioidaan nuoren omat

suunnitelmat ja yksilölliset tilanteet, vahvuudet ja haasteet, voidaan vaikeastikin ratkaistavissa olevia haasteita ratkoa ja saada aikaan ”onnistumisia”.

Pitkittyvän toimeentulotukiasiakkuuden taustalla voi olla myös arvot ja aikaisemmat kokemukset sekä kannustinongelmat. Käytännössä tarve toimeentulotuelle poistuu pidempiaikaisesti, kun nuori pääsee opiskelemaan tai kokoaikaiseen työhön. Syrjäytyneissä nuorissa on paljon nuoria heikolla koulumenestyksellä. Jos opintoihin ei ole halua, niin työt ovat usein matalapalkkaisia osa-aikatöitä. Osa-aikaisen työn ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen ei ole helppoa ja kokemukset saattavat johtaa siihen, että on vain helpompaa olla toimeentulotuella. Toimeentulotuella työskentelyyn kannustimet ovat heikot, sillä nuori voi saada enimmillään 150 euroa nettotuloa, niin kauan kun tulot jäävät niin pieniksi, että oikeus toimeentulotukeen säilyy. Jos toimeentulotukiasiakkuuteen yhdistyy vielä velkaongelmat, niin nuoren kannustimet työhön tai opiskeluun voivat olla hyvin heikot.

Koko sosiaaliturvajärjestelmä on suuressa muutoksessa työllisyyspalvelujen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta. Onnistumisen kannalta aivan olennaista on rajallisten resurssien tehokas kohdentaminen. Taloudellinen turva yhdistettynä nuorten tarpeenmukaisiin ja vaikuttaviin monialaisiin palveluihin on todennäköisesti tie nuorten syrjäytymisen vähentämiseen ja kestävämpään sosiaaliturvaan.

Yhteenveto

Kelan näkemyksen mukaan tutkimuksen johtopäätökset ja suositukset ovat laajasti kannatettavia nuorten syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä hyvistä suosituksista keskeisimpiä ovat

1) syrjäytymisuhan alla olevan tai syrjäytyneen tunnistaminen nykyistä paremmin sekä osaamisen lisäämisellä että data-analytiikkaa ja ennustemalleja hyödyntämällä
2) vaikuttavat palvelut (myös varhaisen vaiheen matalan kynnyksen palvelut kuten NUOTTI-valmennus)
3) sujuvat etuus- ja palvelupolut ja tarpeeenmukainen monialainen asiakasyhteistyö riittävillä resursseilla ja tietoturvallisilla välineillä asiakasta osallistaen
4) nuoren tuki aina ensimmäiseen työpaikkaan asti ja
5) vaikuttavuustutkimus.

Liite 1 Kelan asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle
Liite 2 Kelan tuet ja palvelut 16-29-vuotiaille nuorille
Liite 3 Turun Sanomat 21.2.2022 Arkeen mukaan tullut valmentaja auttoi ahdistuksen yli

Lähteet

Karjalainen P. Sosiaalityön uusi asento. Paikka, rooli ja orientaatio. Julkaisussa: Blomgren S, Karjalainen J, Karjalainen P, Kivipelto M, Saikkonen P, Saikku P, toim. Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 4, 2016: 119–136.

Korpela, T, Raittila S. Väliinputoajat Kela-siirron jälkeen Kuinka pitkään ensisijaisten etuuksien puutetta paikataan toimeentulotuella. Julkaisussa: Korpela, T, Heinonen H, Laatu M, Raittila S, Ylikännö M. toim. Ojista allikkoon? Toimeentulotukiuudistuksen ensi metrit. Helsinki 2020: 388-428.

Ilmakunnas I, Moisio P. Social assistance trajectories among young adults in Finland. What are the determinants of welfare dependency? Social Policy & Administration 2019; 53 (5): 693–708.
Parpo A, Moisio P. Toimeentulotuen saannin kesto ja dynamiikka Suomessa 1992– 2003. Yhteiskuntapolitiikka 2006; 71 (2): 121–133.

Raittila S, Korpela T, Ylikännö M ym. Nuoret ja perustoimeentulotuen saanti. Rekisteriselvitys. Helsinki: Kela, Työpapereita 138, 2018.